

Onze Jezuïetenjaren

Na zes jaar lager onderwijs bij de broeders Maristen op Helmet in Schaarbeek, wou ik naar de vakschool. Ik had dikwijls de talenten bewonderd van loodgieters en elektriciens van de Belgische Spoorwegen die in ons huisje bij het Station van Schaarbeek klusjes kwamen uitvoeren. Zoiets zou ik ook wel graag gekund hebben... Bovendien was er een beroepsschool op 15 minuten stappen van ons huis, het Technisch Instituut Kardinaal Mercier. In mijn toekomstplannen, had ik echter geen rekening gehouden met de papa. Voor de papa moesten de drie zonen naar 't college. Niet zomaar eender welk college, het moest het jezuïetencollege zijn. En daar werd verder niet over gediscussieerd. Zo eindigden Hugo (1945), Guido (1950), en Paul (1950, Voorbereidend Jaar), alle drie, bij de jezuïeten op het Sint-Jan Berchmanscollege in de Ursulinenstraat vlak bij de Kapellekerk en het Station Brussel-Kapellekerk van de spoorwegen. In 't midden van de Marollen eigenlijk. Wij moesten Grieks-Latijnse doen. Ondertussen was Alice al aan 't werken, en Mariette, omdat Sint-Jan Berchmans toen nog geen meisjes aanvaardde, werd naar het Maria Boodschap Lyceum in de Moutstraat, vlak bij de Beurs, gestuurd, ook voor Grieks-Latijnse studies. Het Maria Boodschap Lyceum was de tegenhanger van het Sint-Jan Berchmanscollege, en veel jongens op Sint-Jan hadden er zusters, of in de latere jaren van de humaniora, lieven.

Station Brussel-Kapellekerk (vooraan) met de prachtige 12de-eeuwse Kapellekerk en de tunnel van de Noord-Zuid Verbinding (achteraan). Een deeltje van het college is zichtbaar ter hoogte van de trein, links.

Tot nu toe vraag ik me nog steeds af, hoe de papa, die zelf amper, of misschien zelfs niet, zijn lagere school in Rotem, een klein Limburgs dorpje, beëindigd had, zo goed wist hoe het

er in de grote stadswereld omging, of was het misschien dat in die tijd, zelfs in Rotem, al de voorname personaliteiten van het dorp, zoals de huisdokter, de notaris, de apotheker, en natuurlijk de pastoor en de onderpastoor allemaal Grieks-Latijnse gedaan hadden ? Hugo en Paul hebben me laten weten dat de papa hieromtrent wel te rade is geweest bij één van de onderwijzers van onze lagere school in Schaarbeek: meester Stroobants. Deze geweldig actieve man was organist in de kerk van Helmet, pianist, violist, kindervioolorkestleider, privé-muziekleraar, onderwijzer van het 5de studiejaar en dus ook raadsman. Het is best mogelijk dat de papa's beslissing om ons de Grieks-Latijnse richting te laten volgen, ingeblazen werd door deze progressieve meester.

De Ursulinenstraat, met links het Station Brussel-Kapellekerk en de Noord-Zuid Verbinding, en rechts, de hoofdingang van het Sint-Jan Berchmanscollege, ter hoogte van de voorbijrijdende bus.

Op dezelfde manier heb ik vragen over het feit dat al de kinderen Telemans (Brusselse branche), zonder uitzondering, tijdens hun tienerjaren en voordien, en sommigen zelfs daarna, in jeugdbewegingen waren en er actieve rollen gespeeld hebben. Hugo, Guido, en Paul: de 'Coeurs Vaillants' en de Scouts; Mariette: de VKSJ (Vrouwelijke Katholieke Studerende Jeugd); en Alice: de KAJ (Katholieke Arbeiders Jeugd) ofte JOC (Jeunesse Ouvrière Catholique) in 't Brussels. Zonder er ooit duidelijk blijk van te geven, denk ik dat de papa ons op een discrete manier aangemoedigd heeft om aan te sluiten bij die jeugdbewegingen. Het feit dat de papa ons ook allemaal naar de muziekschool gestuurd heeft om 'solfège' te studeren en een of ander muziekinstrument aan te leren (met min -- Alice, Mariette, Guido -- of meer -- Hugo en Paul -- succes), vind ik ook erg speciaal. Onze papa was wel een uitzonderlijke kere !!

Terug naar onze jezuïetenjaren ! Ik ga hier niet veel over het college zelf schrijven, alleen een paar dingen die mij zijn bijgebleven, anekdoten of indrukken. Over het college zelf is er enorm veel informatie op hun huidige website: <http://www.sint-jan-brussel.be/> .

Hoofdingang van het Sint-Jan Berchmanscollege (juist na de restauratie van de voorgevel in 2007)

Onder de rubriek **Geschiedenis** lezen we b.v. dat het oude jezuïetencollege gesticht werd in 1604, en het huidige college "herboren" in 1835. Ergens in Google 2007 las ik het volgende: "Sint-Jan Berchmanscollege, the best Flemish school in Brussels." Dat was het in 1945 ook al, alhoewel het toen nog tweetalig was, op weg van eentalig-Frans naar volledige Vervlaamsing, zoals de 'Université Catholique de Louvain' trouwens jaren later. Bovendien, in de jaren '40 en '50, met jezuïeten, en in 2008, zonder jezuïeten, maar met dezelfde wereld- en schoolvisie... De Franstalige jezuïeten die het college verlieten in de jaren '50 omwille van de Vervlaamsing, verhuisden meestal naar het 'Collège Saint-Michel', het Franstalige jezuïetencollege vlak bij het Montgomeryplein in Brussel, maar sommige van hen hebben we jaren later terug ontmoet in Bujumbura, Burundi, in 'le Collège du Saint-Esprit', boven op de berg (o.a. 'le Père Collin')...

De zuidelijke (l.) en oostelijke (r.) gevels van het Sint-Jan Berchmanscollege werden in 2007-2008 gerestaureerd.

De meeste studenten op St-Jan kwamen van stedelijke middenklasse-families... Niet veel jongens uit landelijke of arbeidersgezinnen, wat de familie Telemans uiteindelijk toch was. Dat is misschien de reden waarom ik mij ergens nooit helemaal op mijn gemak gevoeld heb tussen mijn klasgenoten... Sint-Jan Berchmanscollege is ook de school waar de koninklijke familie van Laken nu haar kinderen naartoe stuurt. Zij studeren daar dan onder de familienaam "Van België". Sommige van onze mede-studenten zijn later bekende Vlamingen geworden, zoals de gebroeders Eric en Herman Van Rompuy (CVP), Herwig Van Hove (professor aan de KU Leuven, en vooral bekend als TV-personaliteit), Herman Boon, aalmoezenier van de Luchthaven van Zaventem, om er maar een paar te noemen.

Hierna komt een klasfoto van Hugo in de Poësis. Zijn klastitularis was pater Van Bladel en het jaar 1950. Klasfoto's van Guido en Paul volgen later.

Poësis - klasfoto van Hugo (1ste rij, 2de van rechts) met pater Van Bladel. Het jaar is 1950.

Onze leraars waren uitzonderlijk, stuk voor stuk. Een jezuïetenvorming vergt tussen 13 en 16 jaar ! Pater R. Uyttenhove in de 6de bracht ons voor het eerst in contact met de Latijnse taal; Pater Franssen, die zijn vorming gedeeltelijk in de VS gekregen had, heeft o.a. eens gezegd dat men bij zijn dood zijn lijk op de vuilbak mocht gooien in de Ursulinenstraat; Pater Windey, met zijn enorme energie en veelzijdige talenten, heeft altijd een grote indruk op ons gemaakt; Pater Regniers, met zijn geschiedenisknobbel, joeg ons de schrik op het lijf met zijn 'Quid-tests' waarin we elk een lijstje van tien of twintig historische namen of datums kregen (Poitiers, 1109, Versailles, 1773, etc.) die we dan moesten expliciteren; zowel Pater Van Bladel als Pater Boone begeleidden ons in de wereld van de poësie (ik had zoveel bewondering voor 'den' Boone, dat ik dat jaar gebist heb); en tenslotte, in de retorica, Pater Neefs, groot filosoof, theoloog, en musicus, onze laatste jezuïet voor we het 'echte leven' instapten...

Hiernaast Pater Neefs in actie tijdens Hugo's retoricaretraite in Lesterny in het jaar 1951. Links naast hem zit de prefect van het college, pater Verelst, ook gekend als "de pif". Helemaal links zit de rector van het Sint-Jan Berchmanscollege, pater Dockx.

Er werd niet alleen veel gestudeerd in het Sint-Jan Berchmanscollege. Er werd ook veel en goed gezongen, klassieke muziek gespeeld (o.a. met het blokfluitensemble), prachtig toneel opgevoerd, en hard gesport. Het college muntte vooral uit met zijn **Brussels Knapenkoor**, dat bekend werd over gans Europa. Er had altijd wel een koor bestaan op het college, voor zover ik mij kan herinneren, maar het was onder impuls van de jonge gedreven Pater Luc de Hovre, dat het Brussels Knapenkoor van wal is gestoken en vermaard is geworden ver buiten de Marollen, Brussel en België. Hugo, Guido, en Paul hebben, alle drie, jaren meegezongen met dit koor, o.a. voor het verzorgen van de Kerst- en Paasvieringen in de Kapellekerk. Pater Luc de Hovre is later hulpbisschop van Mechelen-Brussel geworden.

Terugkijkend op mijn humaniorajaren bij de jezuïeten (1950-1957) en de periode, 20 jaar later (1974-1978), toen ik aan één van de beste universiteiten in Amerika studeerde (Columbia University, New York), moet ik bekennen dat mijn studies bij de jezuïeten tien keer moeilijker waren dan mijn doctoraatsstudies in de VS, en dat de Brusselse jezuïeten mij veel meer bijgebracht hebben dan de Amerikaanse proffen... Dat weet ik nu, vast en zeker. Ik heb soms alleen maar een beetje spijt dat we toen, i.p.v. Grieks en Latijn, geen Chinees en Russisch gestudeerd hebben ! Alhoewel, de studie van Chinees en Russisch ons niet zoveel bijgebracht zou hebben als Grieks en Latijn die toch aan de basis liggen van de Westerse en Europese cultuur en beschaving.

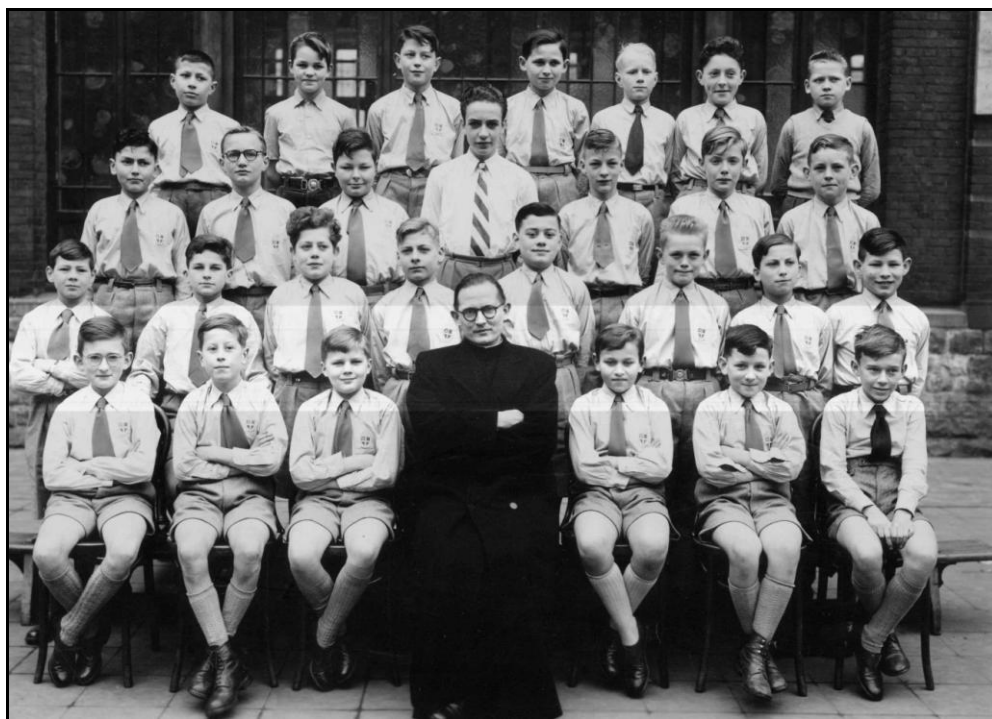

6de Latijnse - klasfoto van Guido (1ste rij, 2de van rechts) met Pater R. Uyttenhove in 1950

Als ik, in de 21ste eeuw, aan mijn studenten, hier in China, vertel dat Engels eigenlijk mijn 4de (levende) taal is, en dat wij in het middelbaar onderwijs, in de jaren '50, zes talen grondig bestudeerden, geloven ze me niet. Als ik hen dan uitleg dat wij toen Engels studeerden, zonder audio-cassettes, zonder CD's of video's, zonder TV of films, en zonder 'native speakers' als leraars, maar met gewone Belgische Belgen (weliswaar jezuïeten), begrijpen ze me nog minder. Als ik hen tenslotte uitleg dat een taal aanleren een kwestie is van heel hard werk, en niet 'fun' zoals hun Amerikaanse leraars hen voorhouden, beginnen ze opstandig te doen en mij te bestempelen als 'traditionalist'. Om fysisch geweld te voorkomen, vermijd ik dan te vermelden dat Amerikanen algemeen bekend staan als slechte

taalstudenten en -leraars, en zwijg als vermoord over mijn 1974 TOEFL¹-score (666/670), een score die mij tussen de 5% topstudenten klasseerde op een totaal van 40.000 studenten van de ganse wereld die die test dat jaar genomen hebben. Columbia University beschouwde die uitslag als 'outstanding' en heeft me toen toegelaten onmiddellijk op Master's niveau te beginnen. En dit met mijn bagage van Engels opgeraapt in de Ursulinenstraat (+ een beetje zelfstudie)...

Er heerste in die jaren (1940-1960) een ware taalstrijd in het Brusselse en in België, waarin het Vlaams/Nederlands meer en meer, en terecht, de winnende hand kreeg. In de familie Telemans was er ook een taalstrijd gaande, al was het hier een strijd tussen verschillende dialecten en het ABN (Algemeen Beschaafd Nederlands). Mama heeft heel haar leven Limburgs gesproken. Papa vertikte het van Limburgs te spreken, toch met Paul en mij, en gebruikte altijd ABN. Hugo zegt dat met hem en dus ook met Alice en Mariette, de papa wel Limburgs gebruikte. Voor mijn generatie echter was papa een voorloper, een flamingant 'avant la lettre'. Terwijl de kinderen, vooral Paul en ik, 'Brussels' spraken met hun vriendjes in Schaarbeek, zijn we thuis tenslotte allemaal, behalve de mama dan, en onder invloed van de papa en onze vorming in St-Jan en Maria Boodschap, overgegaan naar het ABN.

6de Latijnse - klasfoto van Paul (laatste rij, 1ste van links) met Pater Machiels in 1951

Om elke dag van Schaarbeek naar het Sint-Jan Berchmanscollege te reizen, moesten we de Brusselse tram nemen: eerst 'den' 2 of 'den' 3, van het station van Schaarbeek naar het Verbroekhovenrondpunt. Daar sprongen we toen uit de rijdende tram (de trams hadden toen nog geen deuren -- koud in de winter, want er was dan nog geen sprake van "verwarming van het klimaat", maar wel plezant) om de 56 te nemen naar het Anneessensplein. Vandaar dan te voet, een tiental minuten, tot aan het college. Onderweg, op de hoek van de Stalingradlaan en de Radstraat, vlak bij het Rouppeplein, ligt het

¹ TOEFL (Test Of English as a Foreign Language) is een test die iedere kandidaat voor studies in Amerika moet ondergaan en lukken. De minimum score is/was 450 of 500 op 670, afhankelijk van de universiteiten.

hoofdkwartier van de Belgische Communistische Partij, of in die tijd 'Parti Communiste Belge'. Nu heeft dat gebouw nog alleen maar een symbolische waarde, maar na WO II en in de jaren '50 was dat geen onbelangrijke partij. Daar stapten dus iedere dag een paar honderd jongens voorbij op weg naar het college. In tijden van verkiezingen stonden daar dikwijls propagandisten buiten aan de deur, die ons met kwaaië ogen bekeken en regelmatig iets tegen ons riepen. Een keer, herinner ik me, maakten ze ons uit voor "Fils de Putes!", en erger "Fils de Curés!!!". Nog in dit verband, zond Hugo mij de volgende mededeling: "Toen ik eens naar een vergadering van de scouts ging in het college, in uniform, werd ik daar aangevallen door een gastje (een stuk kleiner dan ikzelf), die me daar een oplawaai opdiende die me echt 'sterren' deed zien. Daarna was hij weg. Raar gevoel van hulpeloosheid." Rare vorm van propaganda ook !

Nog in verband met die tramrit van het Station van Schaarbeek naar het Anneessensplein. Wij reden iedere dag door de lange 'Rue de Brabant' in (Schaarbeek en 'Saint-Josse'). Die straat werd in die tijd enkel door Belgen bewoond. In 2008, wordt diezelfde straat enkel door nieuwe Belgen bewoond...

Ieder jaar op 20 november, werd/wordt het 'Saint-Verhaegen' met veel lawaai (en veel bier) gevierd door de Franstalige studenten van de ULB (Université Libre de Bruxelles). Pierre-Theodore Verhaegen stichtte de ULB op 20 november, 1834. Een van de ceremonies die jaarlijks uitgevoerd werden door deze vrijdenkende studenten was van wat wanorde te komen scheppen in het jezuïetencollege van de Ursulinenstraat. Ik heb het een paar keer meegemaakt dat de ULB-studenten tot op de binnenkoer geraakt zijn, terwijl wij klas hadden, en daar alles wat op stelten zetten met zakken witte bloem, rotte eieren en gekleurd water, maar vooral met hun fameuze slogan-song: "A bas la calotte !² A bas la calotte ! A bas les calotins !"³ (bis). Dit werd gevolgd

door: "Ils en auront des coups d'poing sur la gueule. Ils en auront autant qu'ils en voudront." Geweldig impressionant wanneer gezongen door een massa half-dronken studenten met witte universiteitspetten met enorm lange vizieren, op de binnenkoer van een Vlaams jezuïetencollege. De volgende jaren werd de grote poort op tijd gesloten en hield de stadspolitie altijd een oogje in het zeil, tot grote opluchting van de jezuïeten en de christelijke schapen onder hun hoede !

En tenslotte dit: terwijl ik een beetje 'research' deed op het internet i.v.m. dit artikel, heb ik duidelijk begrepen dat het Sint-Jan Berchmanscollege van het jaar 2008 niet het college is van de jaren '40 en '50 van de vorige eeuw (en vice versa) ! Hier in telegramstijl de grootste verschillen die me opgevallen zijn:

- toen waren er jezuïeten; nu zijn er geen jezuïeten meer (toch op het college);
- toen waren er alleen maar jongens; nu zijn er ook veel meisjes;
- toen was er maar één studierichting (Grieks-Latijn); nu zijn er uiteindelijk twaalf;
- toen was er een internaat; nu niet meer;
- de kerk van het college werd toen dagelijks gebruikt; nu is die kerk bouwvallig en gesloten;
- toen hadden we een turnzaal met Zweedse banken, rekken, een bok en een plint; nu is er een nieuwe moderne sporthal;

² De 'calotte' is het miniem rond mutsje dat sommige religieuzen vroeger droegen, en de bisschoppen nog altijd nu. Niet te verwarren met 'culotte'.

³ De 'calotins' zijn de dragers van zulke mutsjes of hun 'aanhangers'.

- toen waren er geen 'koningskinderen' op het college; nu wel.

Conclusie: "And the times they are a'changing..." (Bob Dylan).

Guido Telemans

(Met dank aan de websites van het Sint-Jan Berchmanscollege, de N.M.B.S., Google, Flickr, en de ULB voor de uitgeleende foto's, en ook aan Hugo en Paul voor de familiefoto's.)